

สภาพและปัญหาการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอน
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4

SITUATION AND PROBLEMS IN THE INFUSION ON THE PHILOSOPHY
OF SUFFICIENCY ECONOMY OF TEACHERS IN LEVEL III SOCIAL STUDIES
RELIGION AND CULTURE SUBSTANCE FOR THE SCHOOLS UNDER
THE OFFICE OF KHON KAEN EDUCATIONAL SERVICE AREA IV

อุไร ปัทพาพงษ์ (Urai Pattaphong)*

ดร.มงคล ดอนขวา (Dr.Mongkon Donkwa)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนกลุ่ม
สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น
เขต 4 กลุ่มเป้าหมายจำนวน 49 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามที่
เป็นคำถามแบบเลือกตอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละ ส่วนแบบสอบถามที่เป็น
คำถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะจัดกลุ่มเนื้อหา แล้วจึงแจกแจงความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ครูผู้สอนทั้งหมด ต้องการ
ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนทั้งหมด เห็นว่าเนื้อหา
มีความสอดคล้องและสอดแทรกได้ทุกสาระทุกระดับชั้น ด้านการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนทั้งหมดใช้เทคนิคและ
วิธีการสอนในการสอดแทรกโดยใช้กรณีตัวอย่าง และใช้เทคนิคและวิธีการสอนอื่น ร่วมด้วย ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้
ครูผู้สอนทั้งหมด ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูผู้สอนส่วนใหญ่
วัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย

2. ปัญหาการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ครูผู้สอนส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษานับสนุนอย่างจริงจัง
ด้านสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านเวลาที่ใช้สอนและความไม่ชัดเจนในบางเรื่อง ด้านการจัดการเรียนรู้
ครูผู้สอนส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านเวลาที่ใช้สอน ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ครูผู้สอนทั้งหมดมีปัญหาด้านสื่อ
ไม่เพียงพอไม่หลากหลาย ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูผู้สอนประสบปัญหามากที่สุดเมื่อใช้วิธีการสัมภาษณ์

คำสำคัญ : สภาพการสอดแทรก ปัญหาการสอดแทรก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Keywords : situation of the infusion, problems of the infusion, philosophy of sufficiency economy

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

The objective of this research was to study situation and problems in the infusion on the philosophy of sufficiency economy of teachers teaching in level 3 of Social Studies, Religion, and Culture Substance for the schools under jurisdiction of The Office of Khon Kaen Educational Service Area 4. The samples were 49 teachers teaching Social Studies, Religion, and Culture Substance in level 3. The instrument of this study was questionnaire of situation and problems in the infusion constructed by the researcher. Data were analyzed by tallying frequency and calculating percentage. For the open ended section, data were analyzed by content analysis. Then, the frequency was tallied and percentage was calculated.

The research findings found that:

1. The situation of the infusion on the philosophy of sufficiency economy For the expected learning achievement, all teachers wanted that their students to receive knowledge and understanding both in theories and application in their daily life. For learning substance, all teachers viewed that the content was relevant and able to infuse philosophy of sufficiency economy in substance of every level. For knowledge management, all teachers administered teaching techniques and methods in the infusion by giving examples and they also used other teaching techniques and methods. For learning media and resources, all teachers used various instructional media and resources in printed media. For measurement and evaluation of learning outcome, most of teachers measured and evaluated authentic situation by various techniques and methods.

2. The problems of the infusion on the philosophy of sufficiency economy For the expected learning achievement, most of teachers wanted their school administrator to strictly and continuously support the policy. For learning substance, most of teachers had their problem in time limitation. For knowledge management, most of teachers faced their problem of time in performing activity. For learning media and resources, all teachers had their problem of insufficient and no various medias, and were not able to use those medias. For learning measurement and evaluation, the teachers face their problem most when they used interview technique.

1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
สภาพสังคมในปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้า สังคมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาประชากรเปลี่ยนวิถีชีวิตจากชนบทมาสู่เมือง ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมาประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนโดยเน้นพัฒนาแบบองค์รวมที่มี "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้ยึดปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ก็ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและยึดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศเพื่อสร้างความสมดุล และภูมิคุ้มกัน มุ่งพัฒนาสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้สั่งการให้สถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไขคือ การมีความรู้ และ ความมีคุณธรรม สอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม เป็นหลักในการปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ซึ่งเป็นองค์กรที่ดูแลกำกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในอำเภอน้ำพอง อำเภออุบลรัตน์ อำเภอกระนวน อำเภอเขาสวนกวาง และอำเภอซำสูง จึงมีนโยบายให้โรงเรียน และครูผู้สอนนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4, 2550)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ในด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ด้านสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. คำถามการวิจัย

สภาพและปัญหาการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ในด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ด้านสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาสภาพการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

3.2 เพื่อศึกษาปัญหาการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4

4.1 กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 18 โรงเรียน โดยมีครูผู้สอน จำนวน 49 คน

4.2 ตัวแปรที่ศึกษา คือ สภาพและปัญหาการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ใน 5 ด้าน คือ (1) ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (2) ด้านสาระการเรียนรู้ (3) ด้านการจัดการเรียนรู้ (4) ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ (5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ และแบบปลายเปิด ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 สอบถามสภาพการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ใน 5 ด้าน เป็นคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 3 สอบถามปัญหาการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ใน 5 ด้าน เป็นคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ใน 5 ด้าน เป็นคำถามปลายเปิด

4.4 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ท่าน ตรวจสอบ แล้วปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองใช้ แต่เนื่องจากแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายแต่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 คน เพื่อตรวจสอบภาษาและการสื่อสาร ซึ่งทุกท่านเข้าใจคำถามเป็นอย่างดี และได้นแนะนำว่าการตอบแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิดและมีข้อคำถามจำนวนมาก ผู้ตอบอาจจะไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ผู้วิจัยควรไปพบกลุ่มเป้าหมาย ถามคำถามด้วยตนเอง และจัดบันทึกเองจะดีที่สุด

4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นคำถามปลายเปิดผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยไปพบกลุ่มเป้าหมายและแจกแบบสอบถามพร้อมทั้งรอรับกลับคืน สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยไม่ได้ไปพบด้วยตนเองจะใช้วิธีฝากแบบสอบถามไว้ที่ฝ่ายวิชาการและติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์ พร้อมทั้งไปขอรับคืนมาในภายหลัง หลังจากเก็บข้อมูลและตรวจสอบ หากมีข้อสงสัยก็จะกลับไปตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 21 มกราคม 2551 ถึงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2551 ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 48 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.96 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด

4.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามที่เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละ ส่วนแบบสอบถามที่เป็นคำถามปลายเปิด (Open-end Question) ผู้วิจัยจะจัดกลุ่มเนื้อหา (Content Analysis) แล้วจึงแจกแจงความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละ

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

5.1 สภาพการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1) ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง พบว่าในด้านความต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ของกลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 88 ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักการ ทฤษฎี และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ส่วนใหญ่ ร้อยละ 81 ไม่อยากให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ไม่ดี ได้แก่ โกหก ลอกการบ้าน ลอกงาน และลอกข้อสอบ ในด้านความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง ส่วนใหญ่ร้อยละ 60 ต้องการให้ผู้เรียนส่งงานตามกำหนดเวลา และทำงานเต็มความสามารถของตนเองในด้านการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ส่วนใหญ่ร้อยละ 77 ต้องการให้ผู้เรียนปฏิบัติและเคารพกฎระเบียบ การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่ชัดเจน ทำให้เห็นเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และเป็นการตรวจสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียนอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ที่ว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความคาดหวังด้านคุณภาพผู้เรียนต้องการให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อสร้างจิตสำนึกของการเป็นคนดีของสังคม เป็นประชาชนที่มีการศึกษา และสอดคล้องกับ ไพโรจน์ วิฑูรพันธ์ ชินตนา อุปลิสกุล และญาติพินิต พิณกุล (2541) ที่ว่าครูผู้สอนต้องกำหนดคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการสอดแทรก เป้าหมายของการสอดแทรกเลือกเนื้อหาวิชาที่นำมาสอดแทรก สิ่งทีนำมาสอดแทรกควรสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาจะช่วยให้เข้าใจ เกิดการเรียนรู้ ช่วยให้มีความรู้ได้เร็วขึ้นต้องสอดคล้องกับวิชาเอก โดยการกำหนดจรรยาบรรณในวิชาชีพและความรับผิดชอบต่อสังคม และสอดแทรกให้เข้าใจในวิชาต่างๆ รวมทั้งต้องปลูกฝังให้เป็นวินัยประจำตัวทุกคน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา

2) ด้านสาระการเรียนรู้ พบว่า ในด้านความสอดคล้องของเนื้อหาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูผู้สอนทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่าสอดคล้องกัน เพราะต้องการให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง สามารถสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ทุกสาระทุกระดับชั้น ในด้านความเหมาะสมกับผู้เรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ร้อยละ 83 เห็นว่าเหมาะสม เพราะเป็นการปลูกฝังให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุมีผล มีความรู้มีคุณธรรม ในด้านความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 69 เห็นว่าสอดคล้องเพราะให้รู้จักช่วยเหลือผู้ปกครองและมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา (2543) ที่ว่าการสอดแทรกเป็นวิธีการสอนแบบหนึ่งที่ครูสามารถสอดแทรกสิ่งที่พึงประสงค์ลงในเนื้อหา วิชาหลัก สอดแทรกให้สัมพันธ์กับเนื้อหาหลักและช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยพัฒนาทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ การสอดแทรกต้องผสมผสานไปกับเนื้อหาวิชา ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งน่าจะเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ได้กำหนดให้สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแกนหลักในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสอดแทรก ดังนั้นการสอดแทรกครูผู้สอนทุกคนควรได้นำมาสอดแทรกทุกสาระการเรียนรู้ ทุกกิจกรรม สอดแทรกอย่างถูกต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติตามได้อย่างจริงจังและตลอดไป

3) ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ในด้านเทคนิคและวิธีการสอนที่ใช้สอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูผู้สอนทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายใช้กรณีตัวอย่าง ร่องลงมาร้อยละ 60 ใช้การอภิปรายกลุ่ม และร้อยละ 48 ใช้คำคมที่เป็นคติเตือนใจ ครูผู้สอนทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมาย ให้ผู้เรียนได้รู้ทฤษฎีและลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ รู้จักเก็บออมเงิน และดำรงชีวิตภายในโรงเรียนด้วยความประหยัด ร้อยละ

83 ใช้วิธีการยกตัวอย่างอธิบายเหตุผล เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และใช้วิธีมอบหมายงานให้ปฏิบัติและกำหนดระยะเวลาในการส่งงาน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง ร้อยละ 90 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ใช้วิธีการชี้แนะให้เห็นประโยชน์และโทษ ยกย่องชมเชยผู้ที่ทำความดีเพื่อให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้และเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติตามได้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เช่น การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเอง โครงการออมวันละบาท โครงการเก็บออมเพื่ออนาคต โครงการธนาคารโรงเรียน การดูแลสวนพฤกษศาสตร์ สวนเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมดังกล่าว เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะความรู้ ความมีเหตุมีผล ความรับผิดชอบ การบริหารจัดการ และการวางแผนการใช้จ่ายเงิน เพื่อให้เห็นคุณค่า เห็นประโยชน์ของสิ่งนั้น การให้ความไว้วางใจในตัวผู้เรียนให้ผู้เรียนรับผิดชอบตรวจสอบการส่งงาน ตรวจงาน และกรอกคะแนนด้วยตนเอง เป็นการปลูกฝังความซื่อสัตย์ความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา (2543) ที่ว่าการสอดแทรกในรายวิชาต้องมีลักษณะเร้าให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ ชมเชยสิ่งที่ดีที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน สอดแทรกทุกโอกาสอย่างต่อเนื่อง และนำเสนอใจ สอดแทรกให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และเป้าหมายที่ต้องการ ประภาศรี พรหมประกาย (2541) ที่ว่าการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอน จะให้ได้ผลซึมลึกเข้าไปในจิตใจต้องมีการลงมือปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การสอดแทรกจะต้องค่อยๆ ทำในลักษณะน้ำซึมบ่อทราย

4) ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ พบว่า ในด้านสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูผู้สอนทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ห้องสมุด ร้อยละ 83 ใช้วิธีการไปทัศนศึกษา หรือบางครั้งได้มอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษาเอง สิ่งที่ได้รับได้จากแหล่ง

การเรียนรู้ ครูผู้สอนร้อยละ 52 เห็นว่าผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ร้อยละ 48 ได้สัมผัสและเห็นสภาพจริง วิธีการประเมินผลการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ครูผู้สอนส่วนใหญ่ร้อยละ 81 ใช้วิธีการสอบถามและสังเกตพฤติกรรม ในด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ร้อยละ 42 ได้พัฒนาปรับปรุงตามสภาพของผู้เรียนในแต่ละห้องเรียน/ชั้นเรียน ร้อยละ 33 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นในการเลือกสื่อและแหล่งการเรียนรู้ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนไปสู่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหา กระตือรือร้นในการเรียน แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองได้สัมผัสของจริง และสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนในชั้นเรียนให้เข้ากับชีวิตจริง เห็นคุณค่าเห็นประโยชน์ ชิมชับบางแห่ง รวมทั้งให้รู้จักการดูแลรักษา และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิยุบล จารย์โพธิ์ (2548) ที่ว่า สื่อและแหล่งการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนได้เห็นสิ่งที่เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย สะดวกในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยไม่ต้องลงทุนมาก และสามารถนำแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นและอยู่ใกล้สถานศึกษามาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้

5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ในด้านวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ครูผู้สอนส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ใช้วิธีการทดสอบและการสังเกต รองลงมา ร้อยละ 73 ใช้วิธีการประเมินภาคปฏิบัติ และร้อยละ 63 ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ในด้านบริบทที่ใช้ในการวัดและประเมินผลครูผู้สอนทั้งหมดเป็นผู้ประเมินเอง รองลงมา ร้อยละ 92 ใช้วิธีการเพื่อนประเมินเพื่อน ร้อยละ 83 ใช้วิธีการให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ครูผู้สอนส่วนใหญ่ร้อยละ 73 ของกลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยปรับปรุงตามความรู้ความสามารถของผู้เรียน ส่วนการนำข้อมูลจากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนร้อยละ 52 นำมาพัฒนาปรับปรุงเป็นบางครั้ง ร้อยละ 35 ใช้วิธีแนะนำเพิ่มเติมในกรณีที่ผู้เรียน

ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ และครูผู้สอนเกือบทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมาย คือร้อยละ 94 มีการติดตามพฤติกรรมของผู้เรียน โดยการสังเกตพฤติกรรมภายในโรงเรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงด้วยเครื่องมือ และวิธีการที่หลากหลาย เช่น การทดสอบ เป็น การวัดความรู้ความเข้าใจ การสังเกต เป็นการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกทั้งในขณะเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรม การประเมินภาคปฏิบัติ เป็นการวัดความสามารถในการนำไปใช้ การสัมภาษณ์เป็นการให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นสะท้อนความคิดเห็น รวมทั้งการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ในหลายบริบท เช่น กรณีเพื่อนประเมินเพื่อน กรณีผู้เรียนประเมินตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ถือว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ นิยุบล จารย์โพธิ์ (2548) ที่ว่าการประเมินโดยเพื่อนนักเรียนด้วยตนเองนั้นยังมีน้อย นั้นแสดงให้เห็นว่าในช่วงระยะเวลาเพียงไม่กี่ปีที่ผ่านมาครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่ถูกต้อง กรณีให้ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินเพื่อต้องการให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมรับรู้ในพัฒนาการและพฤติกรรมของผู้เรียน สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ที่ต้องการให้ผู้ปกครอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และโรงเรียน ให้และรับข้อมูลที่เป็นการร่วมมือช่วยเหลือกับโรงเรียน ให้เวลาที่จะรับฟังรับรู้ และทบทวนกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ การนำข้อมูลจากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนะนำเพิ่มเติมในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถปฏิบัติตามได้ สอดคล้องกับรุ่งทิวา จันทน์วัฒนวงษ์ (2549) ที่ว่าการสอนสอดคล้องกับปรัชญาจริยธรรม ครูสามารถสอดคล้องได้ในทุกขั้นตอนของการสอน ส่วนขั้นสรุปและวัดผล ต้องมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อดูพฤติกรรมถ้าพบข้อบกพร่องหรือมีปัญหาต้องแก้ไขปรับปรุงสามารถทำได้ทันที

5.2 ปัญหาการสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1) ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง พบว่า ในด้านความต้องการความสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายต้องการความสนับสนุน โดยร้อยละ 58 ให้เห็นคุณค่าอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ร้อยละ 42 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดต้องการให้สนับสนุนงบประมาณ ครูผู้สอนร้อยละ 21 มีปัญหาผู้เรียนไม่สามารถปฏิบัติตามได้ และร้อยละ 13 มีปัญหาผู้เรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การนำนโยบายเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ จำเป็นอย่างยิ่งต้องใช้ระยะเวลาจึงจะเห็นผลที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน อาจทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา หรือกิจกรรม/โครงการ เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง กรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถปฏิบัติตามได้ เนื่องจากยังไม่เกิดปัญหาขึ้นกับตัวเองถือว่าเป็นเรื่องของผู้ปกครอง และไม่สามารถด้านกระแสลังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ไพโรจน์ วิฑูรย์พิชญ์จินตนา อุปติสสกุล และ ญาดาพนิต พิณกุล (2541) ที่ว่าปัญหาหรือข้อจำกัดในการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอน ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญ และไม่มีตัวอย่างที่ดีในสังคม สื่อแสดงความขัดแย้งต่อคุณธรรม จริยธรรมในสังคม ดังนั้น การสอดแทรกไม่ใช่เป็นการบอกให้ผู้เรียนเชื่อเท่านั้น แต่ควรให้ผู้เรียนซึมซับจากหลายๆ ส่วนด้วยกัน ทั้งจากครูผู้สอน จากผู้ปกครอง และจากสื่อต่างๆ รวมทั้งการให้ผู้เรียนได้พบเห็นในสิ่งที่ไม่แตกต่างจากที่ครูผู้สอนได้สอนในห้องเรียน/โรงเรียน ผู้เรียนจะคุ้นเคยซึมซับและสามารถปฏิบัติตามได้ด้วยความสมัครใจและเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น

2) ด้านสาระการเรียนรู้ พบว่า ในด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาสอดแทรก มีความสอดคล้องกับเนื้อหารายละเอียดที่สอน ครูผู้สอนทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายเห็นว่าไม่มีปัญหาสามารถสอดแทรกได้ทุกสาระทุกระดับชั้น แต่ครูผู้สอนร้อยละ 69 มีปัญหาข้อจำกัดด้านเวลา และครูผู้สอนร้อยละ 27 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด มีปัญหาความไม่ชัดเจนไม่มั่นใจในบางเรื่อง เนื่องจากเนื้อหารายละเอียดกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีมาก เก่งว่าจะ

สอนเนื้อหาหลักไม่จบตามเวลา ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชัย จันทร์เทพา (2524 อ้างถึงใน นิยุบล จารย์โพธิ์, 2548) ที่ว่าเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาไม่มีความสมดุลกับเวลาและหลักสูตร ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่บรรลุผลเท่าที่ควร จากผลการวิจัยนี้ การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลจะต้องเพิ่มเวลาสอนให้มากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสถานศึกษาส่วนใหญ่จะกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเวลาสอนประมาณ 3 คาบ/สัปดาห์ เวลาในแต่ละคาบของแต่ละสถานศึกษาก็แตกต่างกันบางแห่งใช้เวลา 40 นาที บางแห่งใช้เวลา 50 นาที ถือว่าน้อยเกินไปสำหรับการที่จะปลูกฝัง การสร้างคนให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบในสังคมปัจจุบันและอนาคต ตามเป้าหมายของชาติ จำเป็นอย่างยิ่งต้องจัดหลักสูตร และเวลาให้สมดุลเหมาะสมกัน

3) ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ในด้านปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอนที่ใช้สอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีปัญหา โดยร้อยละ 65 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด มีปัญหาข้อจำกัดด้านเวลาที่ไม่เอื้อในการจัดกิจกรรม และร้อยละ 13 มีปัญหาสภาพของผู้เรียนไม่เหมือนกัน ในด้านปัญหาการใช้เทคนิคและวิธีการสอนในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีปัญหา โดยร้อยละ 52 มีปัญหาข้อจำกัดด้านเวลา ร้อยละ 19 มีปัญหาไม่มีงบประมาณสนับสนุน และร้อยละ 13 มีปัญหาสภาพของผู้เรียน เทคนิคและวิธีการสอนที่เป็นอุปสรรคสำหรับการสอดแทรก โดยครูผู้สอนส่วนใหญ่ ร้อยละ 83 เห็นว่าเทคนิควิธีการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง เกม นิทาน เพราะใช้เวลามากในการจัดกิจกรรม ปัญหาข้อจำกัดในด้านเวลาที่ไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ไม่สามารถทบทวนเพิ่มเติมในสิ่งที่ขาดได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอำนาจพร ไชยมุขจิง (2547) ที่ว่าครูผู้สอนประสบปัญหา กิจกรรมการเรียนการสอน เพราะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่สัมพันธ์กัน ปัญหาสภาพของผู้เรียนแต่ละห้องเรียน/ชั้นเรียนไม่เหมือนกัน สอดคล้องกับยนต์ บุ่มจิต (2544) ที่ว่าครูผู้สอนต้องรู้และศึกษาจิตวิทยา

การเรียนการสอน เพื่อให้รู้จักพฤติกรรม ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งวุฒิภาวะของเด็ก วัยต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถจัดกระบวนการเรียน การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ครูผู้สอนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้จักผู้เรียนใน หลายๆ ด้าน มีเวลาเพียงพอในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ เพื่อจะได้สอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างเหมาะสมและบรรลุผลที่คาดหวัง

4) ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ พบว่า ใน ด้านปัญหาสื่อที่ใช้ในการสอดแทรก ครูผู้สอนทั้งหมด ของกลุ่มเป้าหมาย มีปัญหาสื่อไม่เพียงพอ ไม่หลากหลาย และใช้สื่อนั้นไม่ได้ เช่น ห้องสมุดศึกษาไม่ว่าง ไม่มีเครื่อง เล่นซีดี วีซีดี โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นแหล่งความ รู้ที่ทันสมัย แต่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้นั้นได้ เนื่องจากจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีจำกัด สถานศึกษา หลายแห่งใช้ระบบการติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตผ่าน สัญญาณดาวเทียมทำให้การติดต่อสื่อสารล้มเหลวบ่อยๆ และบางครั้งไม่สามารถติดต่อสื่อสารได้เป็นเวลานาน เป็น ปัญหาอย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอนและผู้เรียน สอดคล้อง กับงานวิจัยของ ศรีนวล ศรีหิ่ง (2541) สำรวย สีเสนาะ (2545) เขาวภา ดวงอาสงฆ์ (2547) อำนวยพร ไหมจุม จัง (2547) และ นิยุบล จารย์โพธิ์ (2548) ที่ว่าปัญหาที่ พบบ่อยของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา คือการขาดแคลน สื่อการเรียนการสอน สื่อไม่เพียงพอกับความต้องการ และ ไม่มีความหลากหลาย ส่วนปัญหาแหล่งการเรียนรู้ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ร้อยละ 83 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด มีปัญหาข้อจำกัดด้านเวลา ไม่มีงบประมาณสนับสนุน ปัญหาขั้นตอนการขออนุญาต และร้อยละ 17 มีปัญหา แหล่งการเรียนรู้ไม่เพียงพอ ไม่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ พนอจิตร โกมลวาช (2536) ที่ว่าในด้าน กิจกรรมการเรียนการสอน ขาดแคลนงบประมาณที่จะ ใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่ และนิยุบล จารย์โพธิ์ (2548) ที่ว่าการนำนักเรียนออก นอกสถานศึกษาต้องผ่านการขออนุญาตหลายขั้นตอน ทำให้ไม่สะดวกและไม่มีเวลาเพียงพอ

5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ในด้านวิธีการและเครื่องมือที่เป็นปัญหาในการ

วัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ครูผู้สอน เกินครึ่งหนึ่งของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดประสบปัญหาโดย ร้อยละ 40 มีปัญหาการนิยามการสัมภาษณ์ ร้อยละ 10 มี ปัญหาการนิยามการประเมินแฟ้มสะสมงาน และร้อยละ 8 มี ปัญหาการนิยามการประเมินภาคปฏิบัติ ส่วนในด้านบริบทที่ เป็นปัญหา ครูผู้สอนร้อยละ 19 มีปัญหาการนิยามที่ให้ผู้ ปกครองประเมิน ร้อยละ 10 มีปัญหาการนิยามเพื่อน ประเมินเพื่อน และร้อยละ 8 มีปัญหาการนิยามผู้เรียน ประเมินตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนยังไม่ เคยเข้าอบรมถึงร้อยละ 60.41 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ดังนั้น จึงควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูผู้สอนด้วยกันก็จะ สามารถแก้ไขปัญหาได้ ทำให้ครูผู้สอนสามารถนำความ รู้ไปใช้ได้จริงอย่างมั่นใจ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จากผล การวิจัย พบว่า ครูผู้สอนได้กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ดังนั้น การให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรม/ โครงการต่างๆ จะทำให้ผู้เรียนซึมซับจากกระบวนการ ปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนให้นโยบายมีความต่อเนื่อง รวมถึง เวลา และงบประมาณที่เหมาะสม

2) ด้านสาระการเรียนรู้ จากผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่จะประสบปัญหาด้านเวลา ที่ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา และครูผู้สอนบางส่วนไม่มีความ มั่นใจในการสอดแทรก ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ และ สถานศึกษาควรกำหนดเนื้อหาที่กระชับ ชัดเจนในแต่ละ ระดับชั้น เพื่อให้ครูผู้สอนได้ศึกษาแนวทาง สอดแทรกไว้ใน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งการอบรมพัฒนาทักษะ การสอดแทรกจะทำให้ครูผู้สอนมีความมั่นใจในการ ปฏิบัติมากขึ้น

3) ด้านการจัดการเรียนรู้ จากผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้น

เพื่อให้ประสบความสำเร็จผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนเวลาและงบประมาณ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในกิจกรรม/โครงการ และครูผู้สอนทุกคนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้

4) ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ จากผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายจะใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่ก็ประสบปัญหาสื่อไม่เพียงพอไม่หลากหลาย ดังนั้น ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อสื่อหรืออาจขอรับบริจาค และให้สถานศึกษาจัดกิจกรรม/โครงการต่างๆ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญ เห็นคุณค่า ชิมชัปปในสิ่งที่ดีงาม และครูผู้สอนทุกคนใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ร่วมกันได้

5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จากผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ตามสภาพจริงที่หลากหลาย แต่ยังมีครูผู้สอนบางส่วนที่ยังไม่ดำเนินการให้เสร็จสิ้นกระบวนการ คือไม่มีการติดตามพฤติกรรมของผู้เรียน ดังนั้น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนต้องดำเนินการทั้งกระบวนการให้เสร็จสิ้น เพื่อจะได้ นำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไข

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาผลการปฏิบัติของกิจกรรม/โครงการต่างๆ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียน ที่มีต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3) ควรมีการศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียนในสถานศึกษา เช่น การใช้จ่าย การบริโภค และความรับผิดชอบต่อหน้าที่

7. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- นิยุบล จารย์โพธิ์. (2548). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน และแนวทางในการส่งเสริมการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประภาศรี พรหมประกาย. (2541). การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการเรียนการสอน. ใน รวมศาสตร์กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 2 “บัณฑิต ไทยในอุดมคติ”. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- พนอจิตร โกมลวาท. (2536). สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาท้องถิ่นของเราของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ วิฑูรพัฒนชัย, จินตนา อุปติสสกุล และ ญาดาพนิต พิณกุล (2541). การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในรายวิชาต่างๆ. ใน รวมศาสตร์กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 2 “บัณฑิตไทยในอุดมคติ”. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2544). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เขาวภา ดวงอาสงฆ์. (2547). สภาพและปัญหาการใช้สารสนเทศอินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอนของครู สังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ที่เข้าร่วม โครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- รุ่งทิวา จันทน์วัฒนวงษ์. (2549). การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะการสอนสอดแทรก จริยธรรมของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศรีนวล ศรีหรั่ง. (2541). การศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4. (2550). เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา. ปี 2550 ปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน. ขอนแก่น: กลุ่มนโยบายและแผน. (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). การขับเคลื่อนนโยบาย สพฐ. ปี 2550-2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). ค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.nesdb.go.th/plan10/index.thm>
- สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2543). ยุทธวิธีสู่ความสำเร็จและความสุข : สอดแทรกสุขสดใส. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำรวย สีเสนาะ. (2545). การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อำนวยการ ไชยมัจฉะ. (2547). สภาพและปัญหาการใช้สื่อมวลชนในการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.